

Wstęp

Na prezentowany numer czasopisma „Humaniora” składają się teksty poruszające zróżnicowaną problematykę, od zagadnień religijnych poczynając, na problematyce międzynarodowej kończąc.

Stanisław Obirek, uznany polski antropolog kultury, teolog i historyk, w artykule zatytułowanym *Prawie globalna erozja katolicyzmu* analizuje przemiany współczesnego Kościoła katolickiego w wymiarze globalnym, szczególną uwagę poświęcając katolicyzmowi polskiemu. Artykuł dobrze wpisuje się w szersze przedsięwzięcie badawcze, którego rezultatem jest monografia *Global Catholicism. Tolerance and Open Society: An Empirical Study of the Value Systems of Roman Catholic* (Springer 2020), opublikowana przy współautorstwie Arno Tauscha. W prezentowanym w niniejszym numerze „Humaniora” artykule autor stawia tezę, że choć tytułowa erozja katolicyzmu jest procesem zaawansowanym, towarzyszą jej inicjowane w ramach katolicyzmu próby uzdrowienia instytucji Kościoła. Próby takie nie mają jednak istotnego wpływu na kondycję współczesnego katolicyzmu, któremu przyszło funkcjonować w otoczeniu kulturowym podlegającym sekularyzacji. Ostatnie badania w ramach World Value Survey wskazują na przyspieszenie przemian wartości w wielu badanych społeczeństwach, co może również przyspieszyć obserwowaną erozję globalnego katolicyzmu.

Jacek Sieradzan jest religioznawcą specjalizującym się między innymi w problematyce mistyki, szaleństwa w religiach, charyzmy religijnej, nowych ruchów religijnych. W artykule *Bogowie jak ludzie. Ludzkie cechy i umiejętności bogów starożytnego Bliskiego Wschodu* autor dokumentuje zjawisko antropomorfizacji, występujące w większości tradycji religijnych, w tym również w religiach Bliskiego Wschodu. Judaizm i chrześcijaństwo nie stanowią pod tym względem wyjątku. Korzystając z bogatych materiałów źródłowych, pochodzących między innymi z literatury egipskiej, sumeryjskiej, akadyjskiej, hetyckiej, ugaryckiej, hebrajskiej, autor pokazuje, że znaczna liczba cech bóstw starożytnych religii bliskowschodnich została przeniesiona na bóstwa judaizmu i chrześcijaństwa. W związku z tym pogląd o wyjątkowości judaizmu i chrześcijaństwa na tle innych religii pod względem cech

przypisywanych bogom można podać w wątpliwość. Artykuł Jacka Sieradzana ma wyjątkową strukturę – dominują w nim dziesiątki cytatów ukazujących cielesność bóstw w przywoływanych religiach.

Tekst Pawła Mirowskiego *Jak folk pamięta o folklorze? Uwikłania wyobraźni w pamięci i mitach o kulturze ludowej* poświęcony jest muzyce folkowej jako medium pamięci kulturowej. Wyobrażenia dotyczące muzyki folkowej opierają się na mitach dotyczących folkloru, które stanowiły podstawę dla tworzenia różnych ideologii stosowanych z kolei w tworzeniu i odtwarzaniu tożsamości społeczno-kulturowej. Artykuł koncentruje się właśnie na tym wymiarze kształtowania zbiorowej tożsamości – nie tyle na roli muzyki folkowej w utrwalaniu polskiego folkloru, ile raczej na kształtowaniu poprzez folk poczucia wspólnoty, która nie zamyka się w ramach narodowych.

Sławomir Sztajer w artykule *Is academic freedom under siege? University and free speech* zwraca uwagę na istotne ograniczenia wolności akademickiej, w tym przede wszystkim wolności słowa, zwłaszcza na uniwersytetach amerykańskich. Niepokojące są nie tylko obserwowane przypadki ograniczania wolności słowa oraz uciszania i cenzurowania debaty akademickiej, ale także poszukiwania uzasadnień dla ograniczenia wolności akademickiej. Uniwersytety, które przez dekady jawiły się jako bastiony wolności wypowiedzi, obecnie w wielu miejscach na świecie stają się areną działań, których celem jest zdławienie wielu przejawów wolności słowa. Prezentowany tekst zwraca uwagę na takie zjawiska, jak bezpieczne przestrzenie (*safe spaces*), ostrzeżenia przed treścią (*trigger warnings*) oraz różne formy polityki językowej pojawiające się w ostatnich czasach na uniwersytetach. Podkreślono ponadto kwestię przemian społecznych i kulturowych, które legły u podłoża współczesnych zagrożeń dla wolności akademickiej.

Ostatni artykuł zawarty w tomie nosi tytuł *Wpływy europejskie na drodze do odrodzenia narodowego Turków*. Autorka tekstu, Emilia Skowron, podjęła się analizy procesu przemian politycznych i kulturowych związanych z kryzysem, a następnie rozpadem Imperium Osmańskiego oraz kształtowaniem się Republiki Tureckiej. Istotną rolę w modernizacji i europeizacji nowego państwa odegrały reformy Mustafy Kemala Atatürka. Autorka próbuje określić, jak w tym procesie przemian wyglądały wpływy europejskie. W szczególności stawia pytanie o znaczenie tych wpływów na kształtowanie się państwa tureckiego oraz świadomości narodowej Turków. Argumentuje ponadto, że idee Atatürka również współcześnie pełnią istotną rolę w kształtowaniu świadomości narodowej Turków.

Sławomir Sztajer